

NÄR KAPELLÅKERN 3:1

PÅ GOTLAND

NATURVÄRDESBEDÖMNING

Sammanfattning

Den yta som är tänkt att användas för arbeten med att resa ett nytt och större vindkraftverk omfattar ca 25 X 50 meter. Den ligger i ett f.d. grustag i nära anslutning till stranden, mellan Närshamn och fiskeläget Kapellet. Kuststräckan har en lång historia av betesdrift, vilket gör att en betespräglad vegetation är utbredd i området. Det skapar förutsättningar för att en sådan vegetation i viss utsträckning har kunnat återetableras i det gamla grustaget. Naturvärdena består i det strandnära läget och i dokumenterade värden som naturbetesmark. Utöver detta har inga särskilt skyddsvärda biotoper eller arter konstaterats inom ytan. Det som är angeläget ur naturvärdessynpunkt är att återföra hela fastigheten till ett mer välhädat tillstånd, med måttlig röjning och i bästa fall betesdrift.

Metodik

Inför fältbesök togs underlagsmaterial fram, i form av inventeringar m.m. Fältbesök genomfördes 22 juni 2015, och kärlväxtfloran inventerades. Övriga artgrupper eftersöktes mer översiktligt.

Områdesskydd & riksintressen

Den aktuella ytan ligger inom [naturreservatet Gotlandskusten](#), samt inom område av riksintresse för såväl friluftsliv som naturvård och kulturmiljövård.

Kända naturvärden

I stort sett hela fastigheten Kapelludden 3:1 är klassad som naturbetesmark i [Jordbruksverkets ängs- och betesmarksinventering](#) från 2002-2004. Ytan är inte upptagen i nyckelbiotopsinventeringen (skogsavsnitt med höga naturvärden) eller våtmarksinventeringen. Inga fynd av arter är rapporterade i [artportalen](#) för den aktuella ytan, inte heller några fynd av särskilt intressanta kärlväxter i [Gotlands botaniska förenings inventeringsmaterial](#). Observera att det trots detta kan finnas oinventerade värden i det aktuella området.

Kända kulturmiljövärden

Inga kända forn lämningar finns tillgängliga via Riksantikvarieämbetets s.k. [forsök](#). Observera att det trots detta kan finnas oinventerade värden i det aktuella området.

Markanvändning

Området har nyttjats för betesdrift under sannolikt mycket lång tid. Under 1800-talet ledde befolkningstillväxt i kombination med fortsatt traditionella jordbruksmetoder till ett högt tryck på alla marker. Det i sin tur gjorde att markerna blev öppna och t.om. trädlösa i stora delar. I magra och utsatta utmarksbeten som detta går återetablering av buskar och träd mycket långsamt. I det ekonomiska kartbladet från 1920-talet kan man på flygfotot konstatera att området var delvis bevuxet med buskar men knappast några träd. Betesdriften kan ha pågått fram emot slutet av 1900-talet, och det var också då som igenväxningen tog fart. Idag bedrivs inget bete i området. Sannolikt påverkas markvegetationen i någon mån av gäss. Till detta kommer sten- och grustäkt i olika delar, inklusive den aktuella ytan.

Inventeringsresultat

Marken består huvudsakligen av klappersten som blottlagts vid tidigare grus- och stentäkt. Den är gles bevuxen med stresståliga arter som blåeld, grusslok och stånds. Tall och en har börjat vandra in och skapar skuggade fläckar där en något mer frodig vegetation har kunnat etableras. I torra öppna ytor finns en lavflora på marken som är typisk för kalkstensklapper. Arter som kalkhedslav och älghornslav noterades. En mindre del av ytan ligger lägre och något fuktigare. Där har en vegetation mer typisk för torra betesmarker hunnit täcka marken, med arter som backsmultron, brudbröd, vildlin och spätistel. Närmare det befintliga vindkraftverket finns inslag av mer störnings-spridda växter som t.ex. tusensköna. Inga rödlistade kärlväxter påträffades. Vid inventeringstillfället flög [våpplingblåvinge](#) i området, en rödlistad art. Den aktuella ytan är dock så liten att fjärilsarten knappast är knuten just dit. Snarare är den beroende av att förhållandena i hela området fortsätter vara gynnsamma för dess fortlevnad.

Bedömning

Den yta som är tänkt att användas för arbeten med att resa ett nytt och större vindkraftverk omfattar ca 25 X 50 meter. Ytan ligger i sydöstra hörnet av fastigheten, inom strandskyddat område och naturreservatet Gotlandskusten. Hela kuststräckan har traditionellt brukats som betesmark, med inslag av åkrar och enstaka grus- och stentag. Det gör att en betespräglad vegetation är etablerad i området, något som skapar förutsättningar för återetablering i ytor där vegetationen har skadats av olika skäl. Marken är ett f.d. grustag som sakta växer igen med den vegetation som är typisk för torra steniga kalkstensbackar i soligt och vindutsatt läge. Naturvärdena består i det strandnära läget och i dokumenterade värden som naturbetesmark. En del betesgynnade växter förekommer. Utöver detta har inga särskilt skyddsvärda biotoper eller arter konstaterats inom ytan.

En anpassning till friluftslivet i området kan vara att i samband med vägdragningen spara så mycket som möjligt av de träd och buskar som växer mellan stängslet och grusvägen. På så sätt döljer man den påverkade ytan för de som passerar längs vägen mellan Kapellet och Närshamn. Själva vindkraftverket kommer ju att synas ändå.

Det som är angeläget ur naturvårdessynpunkt är att återföra hela fastigheten till ett mer välhävdad tillstånd, med måttlig röjning och i bästa fall betesdrift. En sådan insats vore gynnsam för såväl friluftsliv som natur- och kulturmiljövärden. Det är dock viktigt att inte röja för hårt i en så karg mark i ett så utsatt läge (en delvis avvikande ståndpunkt jämfört med kommentarerna i bilaga 1). I den traditionella markanvändningen har, förutom fodervärdet, legat hänsyn till lokalklimat och långsiktig trädförnyring. Ett mosaikartat utseende, där träd och buskar omväxlar med helt solbelysta markytor, är också i de flesta fall mest gynnsamt för biologisk mångfald i den här typen av mark.

Fyndet av dagfjärilsarten våpplingblåvinge är intressant eftersom dagfjärilar är mer känsliga indikatorer på områdets naturvärden än mer seglivade arter som t.ex. många kärlväxter. En del (men absolut inte alla) kärlväxter har förmågan att sitta kvar på sina växtplatser en längre tid, även efter att förutsättningarna för förnyring och långsiktig överlevnad inte längre råder på platsen. Dagfjärilar däremot reagerar snabbt på förändringar i lokalklimat och vegetation, och är i många fall beroende av mer komplexa samband där värdväxter och andra insekter, nödvändiga i fjärilens livscykel, måste finnas i närområdet. Närvaron av våpplingblåvinge talar om att goda förutsättningar för att återställa det gamla strandbetet till ett tillstånd med rik biologisk mångfald ännu finns på plats. Skulle en röjning genomföras och betesdrift återinföras i området, kan närvaron av dagfjärilsarter som våpplingblåvinge tjäna som indikator på hur väl arbetet har lyckats, när det gäller naturvärden.

Referenser

Gotlands botaniska förening: kontroll i föreningens databas, genomförd av Jörgen Petersson.

Bilaga 1. Ängs- och betesmarksinventeringen från 2003

Textfält i inventeringsdokumentationen – som alltså avser ett större område än ytan i sydöstra hörnet:

”Ute på Kapelludden finns detta igenväxta utmarksbete, enbuskmarker indelade i två fällor. Tre vindkraftverk har byggts uppe på kullen, som består av klapperstensgrus och sand. Strandvallar av svallad kalkrik morän framträder tydligt i slutningen runt kullen. Floran är artrik mellan enbuskarna, örtrik torräng som övergår i fårsvingelalvar på den öppnare sydostslutningen, som är en gammal grustäkt (gravanläggning av okänd typ, bortgrävd). Mosaik enbuskmark - kalkgräsmarker - nordiskt alvar (N2000). Betas mycket svagt (norra delen) eller inte alls (i söder). Fornlämningar: I området finns även fossil åker, en vårdkaseplats, stensättning. Svagt gödselpåverkad i västra nederdelen. Restaurering av de täta enbuskdungarna önskvärt (kraftig röjning)! Återupptagen hävd!”

Områdeskod: 264-MVU

Bilaga 2. Artlista kärleväxter

3 – vanlig
2 – spridd
1 – enstaka

Blåeld	3
Stånds	3
Grusslok.....	3
Mattfibbla.....	3
En	2
Tall.....	2
Knölsmöblomma.....	2
Solvända	2
Gulmåra	2
Spåtistel.....	2
Gul fetknopp.....	2
Harmynta.....	2
Klibbarv.....	2
Brudbröd.....	2
Femfingerört.....	2
Backsmultron.....	2
Vildlin	2
Rönn.....	1
Vitmåra.....	1
Äkta johannesört.....	1
Älväxing.....	1
Åkermolke.....	1
Ogräsmaskrosor.....	1
Svartkämpar	1
Tusensköna	1
Nyponros	1
Kåringtand	1
Backglim	1
Trådklöver.....	1

Bilaga 3. Bilder från området (22 juni 2015)

Bilden tagen från sydöstra hörnet, norrut inåt land.

Den mer låglänta och vegetationsklädda delen.